ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ L. A. GEELHOED

της 7ης Φεβρουαρίου 2002 [1]

I — Εισαγωγή

1. Με την παρούσα διαδικασία παραβάσεως, η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν μετέφερε πλήρως και ορθώς στο εσωτερικό δίκαιο την οδηγία 86/609/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς [2] (στο εξής: οδηγία).

2. Κατά το άρθρο 1 αυτής, στόχος της οδηγίας είναι η εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, κατά τρόπον ώστε να μην επηρεάζεται η εγκαθίδρυση και λειτουργία της κοινής αγοράς. Σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη της, η οδηγία στοχεύει στη μείωση στο ελάχιστο του αριθμού των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειράματα και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, στη διασφάλιση της κατάλληλης μέριμνας για τα ζώα αυτά και στην αποτροπή της προκλήσεως ανωφελώς οποιουδήποτε πόνου, ταλαιπωρίας, αγωνίας, ή μόνιμης βλάβης. Με την οδηγία επιδιώκεται κυρίως η αποφυγή της άσκοπης επαναλήψεως των πειραμάτων.

3. Σύμφωνα με το άρθρο 25 της οδηγίας, τα κράτη μέλη όφειλαν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθούν προς την οδηγία το αργότερο στις 24 Νοεμβρίου 1989.

II — Διαδικασία

4. Οι γαλλικές αρχές κοινοποίησαν στις 8 Δεκεμβρίου 1989 προς την Επιτροπή ορισμένα μέτρα μεταφοράς της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Επρόκειτο ειδικότερα για το διάταγμα 87-848, της 19ης Οκτωβρίου 1987 [3], και τριών διϋπουργικών αποφάσεων, της 19ης Απριλίου 1988, εκδοθεισών επίσης κατ' εφαρμογήν του διατάγματος 87-848. Η Επιτροπή απηύθυνε προς τη Γαλλική Κυβέρνηση στις 24 Απριλίου 1998 έγγραφο οχλήσεως επί του οποίου δεν έλαβε καμία

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ολλανδική.

2 — ΕΕ L 358, σ. 1.

3 — Διάταγμα 87-848, της 19ης Οκτωβρίου 1987, το οποίο εκδόθηκε κατ' εφαρμογήν του άρθρου 454 του ποινικού κώδικα και του άρθρου 276, τρίτο εδάφιο, του γεωργικού κώδικα και αφορά τα πειράματα που διενεργούνται επί των ζώων (JORF της 20ής Οκτωβρίου 1987).

απάντηση. Ακολούθως, διατύπωσε στις 18 Δεκεμβρίου 1998 αιτιολογημένη γνώμη καλώντας τη Γαλλική Κυβέρνηση να της κοινοποιήσει, εντός προθεσμίας δύο μηνών, τα προς λήψη μέτρα. Η προσφυγή πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 19 Απριλίου 1999.

5. Η Επιτροπή προβάλλει έξι λόγους σχετικά με τη μη μεταφορά ή τη μη πλήρη μεταφορά ορισμένου αριθμού διατάξεων της οδηγίας. Οι διατάξεις αυτές αφορούν την επιλογή των ειδών ζώων και των πειραμάτων, την ελευθέρωση των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς σκοπούς, τη διαδικασία κοινοποιήσεως των πειραμάτων, την επισήμανση των ζώων, καθώς και την αμοιβαία αναγνώριση των αποτελεσμάτων των πειραμάτων που διενεργούνται στο έδαφος των κρατών μελών.

6. Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναγνωριστεί ότι η Γαλλική Δημοκρατία, μη μεταφέροντας στο εσωτερικό δίκαιο πλήρως και ορθώς την οδηγία 86/609/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς (ΕΕ L 358, σ. 1), και ιδίως τα άρθρα 4, 7, 11, 12, 18 και 22 αυτής, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,

— να καταδικάσει τη Γαλλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

7. Η Γαλλική Δημοκρατία καλεί το Δικαστήριο να λάβει υπόψη την αφορώσα τα πειράματα επί των ζώων αυστηρή εθνική νομοθεσία.

8. Κατά τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο 2001, η Γαλλική Κυβέρνηση ενημέρωσε την Επιτροπή και το Δικαστήριο σχετικά με δημοσίευση διατάγματος [4], καθώς και ετέρου διατάγματος [5], τα οποία, κατά την άποψή της, καθιστούσαν τη γαλλική νομοθεσία σύμφωνη προς την οδηγία.

9. Η δημόσια συνεδρίαση, κατά τη διάρκεια της οποίας εκπροσωπήθηκαν η Γαλλική Κυβέρνηση και η Επιτροπή, έλαβε χώρα στις 25 Οκτωβρίου 2001. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω συνεδριάσεως, η Επιτροπή γνωστοποίησε την πρόθεσή της να μην παραιτηθεί της προσφυγής.

4 — Διάταγμα 2001-464, της 29ης Μαΐου 2001, περί τροποποιήσεως του διατάγματος 87-848 (JORF της 31ης Μαΐου 2001).

5 — Διάταγμα της 20ής Ιουνίου 2001 σχετικά με τις ορθές εργαστηριακές πρακτικές για τα κτηνιατρικά φάρμακα (JORF της 4ης Ιουλίου 2001).

10. Κατά πάγια νομολογία, η διάπραξη παραβάσεως πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα την κατάσταση του κράτους μέλους, όπως αυτή εμφανιζόταν κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, και οι επελθούσες στη συνέχεια μεταβολές δεν πρέπει να λαμβάνονται υπόψη από το Δικαστήριο, ακόμη και σε περίπτωση μεταγενέστερης συμμορφώσεως εντός της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας [6]. Η αιτιολογημένη γνώμη κοινοποιήθηκε εν προκειμένω στις 18 Δεκεμβρίου 1998. Άρα, με βάση την ισχύουσα στις 18 Φεβρουαρίου 1999 κατάσταση πρέπει να διερευνηθεί αν συντρέχει η φερόμενη παράβαση. Το διάταγμα της 29ης Μαΐου 2001, καθώς και το διάταγμα της 20ής Ιουνίου 2001, τα οποία κοινοποίησε η Γαλλική Κυβέρνηση, δεν μπορούν να συμπεριληφθούν στη σχετική εκτίμηση.

III — Οι αιτιάσεις της Επιτροπής και η αξιολόγησή τους

A — *Η πρώτη αιτίαση: μη μεταφορά του άρθρου 4 στο εσωτερικό δίκαιο*

11. Το άρθρο 4 της οδηγίας ορίζει:

«Κάθε κράτος μέλος μεριμνά για την απαγόρευση πειραμάτων με τη χρησιμοποίηση ζώων τα οποία, δυνάμει του παραρτήματος Ι της συμβάσεως για το διεθνές εμπόριο των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας που απειλούνται με εξαφάνιση και του παραρτήματος Γ, τμήμα Ι, του κανονισμού (ΕΟΚ) 3626/82 [ΕΕ L 384, σ. 1], θεωρούνται ότι ανήκουν σε απειλούμενα με εξαφάνιση είδη, εκτός αν τα πειράματα αυτά συμφωνούν με τον προαναφερόμενο κανονισμό και έχουν ως αντικείμενο:

— την έρευνα με σκοπό τη διατήρηση των εν λόγω ειδών

ή

— σημαντικούς βιοϊατρικούς σκοπούς για τους οποίους τα εν λόγω είδη είναι κατ' εξοχήν τα μόνα κατάλληλα.»

12. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν απαγόρευσε τα πειράματα επί ζώων ανηκόντων σε απειλούμενα είδη κατά την έννοια της ως άνω διατάξεως.

6 — Βλ., ενδεικτικώς, απόφαση της 14ης Ιουνίου 2001, C-207/00, Επιτροπή κατά Ιταλίας (Συλλογή 2001, σ. I-4571, σκέψεις 27 και 28).

13. Η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλείται ειδικότερα το άρθρο 7 του διατάγματος 87-848, το οποίο προβλέπει ότι ζώα όλων των ειδών μπορούν να χρησιμοποιούνται για πειράματα, υπό την επιφύλαξη των προβλεπομένων από την ισχύουσα νομοθεσία και κανονιστική ρύθμιση επί των προστατευομένων ειδών περιορισμών. Κατά τη Γαλλική Κυβέρνηση, δυνάμει του διατάγματος 87-848, οποιοδήποτε πείραμα επί ζώων πρέπει να αποτελεί αντικείμενο γενικής ή ειδικής αδείας, ενώ οι αρμόδιες εθνικές αρχές λαμβάνουν υπόψη, στα πλαίσια των αιτήσεων περί χορηγήσεως αδείας, την προβλεπόμενη στο άρθρο 4 της οδηγίας απαγόρευση. Τα είδη που ενδιαφέρουν εν προκειμένω εκτρέφονται σπανίως σε κατάσταση αιχμαλωσίας στη Γαλλία, ενώ, όσον αφορά τα προερχόμενα από τρίτες χώρες ζώα, οι αρμόδιες αρχές τηρούν, προκειμένου να χορηγήσουν άδειες για την εισαγωγή τους, τις επιταγές των άρθρων 4 και 8 του κανονισμού (ΕΚ) 338/97 του Συμβουλίου, της 9ης Δεκεμβρίου 1996, για την προστασία των ειδών άγριας πανίδας και χλωρίδας μέσω του ελέγχου του εμπορίου τους [7].

14. Ως γνωστόν, το άρθρο 249 ΕΚ δεν απαιτεί την κατά γράμμα και τυπική μεταφορά μιας οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο· ενδεχομένως, για την αποτελεσματική και πλήρη μεταφορά μιας οδηγίας στην εθνική έννομη τάξη αρκεί ένα γενικό νομικό πλαίσιο. Πάντως, τα κράτη μέλη οφείλουν να εκτελούν τις οδηγίες κατά τρόπο ανταποκρινόμενο πλήρως στις απαιτήσεις σαφηνείας και βεβαιότητας των επιβαλλομένων από τον κοινοτικό νομοθέτη εννόμων καταστάσεων. Προς τούτο, οι διατάξεις μιας οδηγίας πρέπει να εκτελούνται μέσω κανόνων αναμφισβήτητης δεσμευτικότητας με την απαιτούμενη ακρίβεια και σαφήνεια. Επομένως, απλές διοικητικές πρακτικές, οι οποίες μπορούν εκ της φύσεώς τους να μεταβάλλονται κατά το δοκούν από τη Διοίκηση και οι οποίες στερούνται κατάλληλης δημοσιότητας, δεν μπορούν να θεωρούνται ως έγκυρη εκπλήρωση της υποχρεώσεως μεταφοράς που υπέχουν τα κράτη μέλη ως αποδέκτες των οδηγιών βάσει του άρθρου 249 ΕΚ [8].

15. Ενόψει της πάγιας αυτής νομολογίας, συμμερίζομαι την άποψη της Επιτροπής, σύμφωνα με την οποία οι επικληθείσες από τη Γαλλική Κυβέρνηση διατάξεις και διαδικασίες δεν διασφαλίζουν την πλήρη εφαρμογή του άρθρου 4 της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Το άρθρο 7 του διατάγματος 87-848 παραπέμπει εν γένει στους νομοθετικούς και κανονιστικούς περιορισμούς που αφορούν τα προστατευόμενα είδη ζώων. Παρόμοια γενική παραπομπή δεν αρκεί για τη μεταφορά της οδηγίας. Ούτε η εν λόγω διάταξη ούτε οποιαδήποτε άλλη διάταξη εθνικού δικαίου περιλαμβάνουν συγκεκριμένη και μη επιδεχόμενη αμφισβήτηση απαγόρευση χρησιμοποιήσεως των προστατευομένων ειδών για πειραματικούς σκοπούς, εκτός και αν πληρούνται οι εξαγγελλόμενες στο άρθρο 4 της οδηγίας προϋποθέσεις. Πέραν αυτού, είναι αλυσιτελές το επιχείρημα ότι οι αρμόδιες αρχές λαμβάνουν υπόψη τις επιταγές της οδηγίας στα πλαίσια κάθε επί μέρους αιτήσεως για τη χορήγηση αδείας. Πρόκειται συγκεκριμένα για αμιγώς

7 — ΕΕ 1997, L 61, σ. 1.

8 — Βλ., ενδεικτικώς, απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 2001, C-354/99, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (Συλλογή 2001, σ. I-7657, σκέψεις 27 και 28).

διοικητική πρακτική η οποία δεν αρκεί για την ορθή εφαρμογή της απαγορεύσεως του άρθρου 4.

Τα πειράματα με ζώα που ήσαν προηγουμένως ελεύθερα στη φύση εκτελούνται μόνον εφόσον πειράματα με άλλα ζώα δεν επαρκούν για τους σκοπούς του πειράματος.»

17. Η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει την υποχρεωτική υποβολή διοικητικής αιτήσεως περί εγκρίσεως του πειράματος. Ακολούθως, οι αρμόδιες εθνικές αρχές εξετάζουν την αίτηση και την ερευνούν υπό το φως του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας.

Β — *Η δεύτερη αιτίαση: μη πλήρης μεταφορά του άρθρου 7, παράγραφος 3, της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο*

18. Και εν προκειμένω, εκτιμώ, όπως και η Επιτροπή, ότι παρόμοια διαδικασία δεν είναι ικανή να διασφαλίσει τη μη επιδεχόμενη αμφισβήτηση και δεσμευτική μεταφορά της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Η εθνική νομοθεσία δεν περιλαμβάνει κανόνα επαναλαμβάνοντα κατά τρόπο ειδικό, συγκεκριμένο και σαφή τις εξαγγελλόμενες στο άρθρο 7, παράγραφος 3, προϋποθέσεις, όσον αφορά την επιλογή των ειδών και των πειραμάτων, και αποτελούντα υποχρεωτικό οδηγό των αρμοδίων αρχών στα πλαίσια της εγκρίσεως των αναγκαίων πειραμάτων. Η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλείται κατ' ουσία διοικητική πρακτική. Όπως ήδη έχω εξηγήσει στο πλαίσιο της εκτιμήσεως της πρώτης αιτιάσεως, παρόμοιες πρακτικές δεν είναι επαρκείς.

16. Το άρθρο 7, παράγραφος 3, της οδηγίας αφορά την επιλογή των ζώων και των πειραμάτων και ορίζει τα ακόλουθα:

«Όταν επιβάλλεται η διεξαγωγή πειράματος, η επιλογή των ειδών πρέπει να γίνεται με μεγάλη προσοχή και, ενδεχομένως, να αιτιολογείται δεόντως ενώπιον της αρχής. Κατά την επιλογή μεταξύ πειραμάτων, προτιμώνται εκείνα που απαιτούν τον μικρότερο δυνατό αριθμό ζώων, χρησιμοποιούν ζώα με τον κατώτατο αριθμό νευροφυσιολογικής ευαισθησίας, προκαλούν τον λιγότερο πόνο, ταλαιπωρία, αγωνία ή μόνιμη βλάβη και που αναμένεται να δώσουν τα ικανοποιητικότερα αποτελέσματα.

Γ — *Η τρίτη αιτίαση: μη μεταφορά του άρθρου 11 της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο*

19. Το άρθρο 11 της οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Υπό την επιφύλαξη των λοιπών διατάξεων της παρούσας οδηγίας, εφόσον οι θεμιτοί

σκοποί του πειράματος το απαιτούν, η αρχή μπορεί να επιτρέψει την ελευθέρωση του συγκεκριμένου ζώου, αν έχει βεβαιωθεί ότι έγινε ό,τι ήταν δυνατό για την καλή διαβίωσή του και εφόσον το επιτρέπει η κατάσταση της υγείας του και δεν υπάρχει κίνδυνος για τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον.»

20. Όσον αφορά τη μεταφορά του άρθρου 11 της οδηγίας, η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλέσθηκε το άρθρο 2, στοιχείο b), του διατάγματος 87-848. Βάσει της ανωτέρω διατάξεως, δεν λογίζονται ως πειράματα κατά την έννοια του διατάγματος όσα συνίστανται στην παρατήρηση ζώων που τελούν υπό συνθήκες μη προκαλούσες πόνο.

21. Ακολούθως, η Γαλλική Κυβέρνηση διατείνεται ότι δεν νοείται ελευθέρωση ζώων παρά μόνον οσάκις είχαν περισυλλεγεί προηγουμένως στη φύση. Αυτό συμβαίνει κατ' εξαίρεση. Τα χρησιμοποιούμενα στη Γαλλία για πειραματικούς σκοπούς ζώα προέρχονται από εκτροφεία και ενδοκοινοτικές συναλλαγές ή από εισαγωγές, ενώ η χρησιμοποίηση ζώων που έχουν περισυλλεγεί στην άγρια πανίδα για επιστημονικούς λόγους ελέγχεται αυστηρά από τις γαλλικές αρχές. Όσον αφορά τα ζώα που είχαν περισυλλεγεί προηγουμένως στη φύση, το άρθρο 13-II του νόμου 76-629, της 10ης Ιουλίου 1976, προβλέπει την ποινική δίωξη σε περίπτωση εθελουσίας εγκαταλείψεως κατοικιδίων ή εξημερωμένων (αγρίων) ζώων που τελούν υπό περιορισμό, με εξαίρεση τα προοριζόμενα για την αύξηση του πληθυσμού ζώα. Η Γαλλική Κυβέρνηση ισχυρίστηκε περαιτέρω ότι, δυνάμει του γεωργικού κώδικα, η σύλληψη και μεταφορά αγρίων ζώων και προστατευομένων ειδών εξαρτώνται σε κάθε περίπτωση από διοικητική έγκριση.

22. Κατά την Επιτροπή, το άρθρο 2, στοιχείο b), του διατάγματος 87-848 δεν μπορεί να θεωρηθεί ως ορθή μεταφορά του άρθρου 11 της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Συγκεκριμένα, η ελευθέρωση ζώων επί των οποίων διενεργούνται πειράματα κατά την έννοια της οδηγίας δεν πλαισιώνεται από δεσμευτικές διατάξεις. Η Επιτροπή θεωρεί ως μη ικανοποιητική την απάντηση της Γαλλικής Κυβερνήσεως, σύμφωνα με την οποία η ελευθέρωση ζώων επί των οποίων διενεργούνται πειράματα δεν λαμβάνει χώρα ή χωρεί σπανίως στη Γαλλία. Το άρθρο 11 υποχρεώνει τα κράτη μέλη να εκδώσουν νομοθετικά, κανονιστικά ή διοικητικά μέτρα δυνάμει των οποίων η υπεύθυνη αρχή μπορεί να εγκρίνει την ελευθέρωση ζώου υποκειμένου σε πειράματα εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που αυτό εξαγγέλλει. Η οικεία γαλλική νομοθεσία δεν προβλέπει τις κατά το άρθρο 11 προϋποθέσεις.

23. Τέλος, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η κατά την έννοια του άρθρου 11 ελευθέρωση δεν

περιορίζεται απλώς στην επαναφορά του ζώου στο φυσικό περιβάλλον του. Ενόψει του ευρέος ορισμού της εννοίας «πείραμα», ως ελευθέρωση μπορεί να νοείται η παύση της χρησιμοποιήσεως του ζώου για πειραματικούς σκοπούς, γεγονός που μπορεί να περιλαμβάνει επίσης, επί παραδείγματι, την επιστροφή του ζώου στον αρχικό κύριό του.

24. Το άρθρο 11 της οδηγίας στοχεύει επίσης στην προστασία του ζώου μετά τη χρησιμοποίησή του για πειραματικούς σκοπούς, εξαρτώντας την ελευθέρωσή του από ορισμένες προϋποθέσεις. Η αρμόδια αρχή οφείλει να εγκρίνει την ελευθέρωση και επομένως να εξετάζει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν πληρούνται οι εξαγγελλόμενες με την ανωτέρω διάταξη προϋποθέσεις ελευθερώσεως. Άρα, είναι προφανές ότι απαιτείται οι προϋποθέσεις του άρθρου 11 να μπορούν να εντοπισθούν στην εθνική νομοθεσία. Επειδή, κατά τη λήξη της αναφερόμενης στην αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, οι προϋποθέσεις αυτές δεν μπορούσαν να εντοπισθούν στη γαλλική έννομη τάξη, είναι ήδη για τον λόγο αυτό βάσιμη η αιτίαση της Επιτροπής. Ο ισχυρισμός της Γαλλικής Κυβερνήσεως ότι δεν μπορεί να χωρεί ελευθέρωση παρά μόνο για τα ζώα που περισυνελέγησαν στη φύση δεν νομίζω ότι είναι πειστική. Η ανωτέρω διάκριση δεν γίνεται πουθενά στα πλαίσια της οδηγίας και, όπως υποστήριξε η Επιτροπή, είναι πιθανό τα ζώα να επιστρέφουν, μετά τον πειραματισμό, σε άλλο, πλην του φυσικού, περιβάλλον.

Δ — Η τέταρτη αιτίαση: μη μεταφορά του άρθρου 12, παράγραφος 2, της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο

25. Το άρθρο 12, παράγραφος 2, ορίζει:

«Στην περίπτωση που προβλέπεται να υποβληθεί ζώο σε πείραμα [στα πλαίσια του οποίου] θα υποστεί ή κινδυνεύει να υποστεί δυνατούς πόνους που μπορεί να είναι παρατεταμένοι, το πείραμα πρέπει να έχει δηλωθεί και αιτιολογηθεί ρητώς ενώπιον της αρχής ή να έχει εγκριθεί ρητώς από αυτή. Η αρχή λαμβάνει τα κατάλληλα δικαστικά ή διοικητικά μέτρα στην περίπτωση που δεν είναι βέβαιη ότι το πείραμα είναι σημαντικό για βασικές ανάγκες του ανθρώπου ή των ζώων.»

26. Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η Γαλλική Δημοκρατία δεν εξέδωσε κανέναν κανόνα εξαρτώντα τους κατά την εν λόγω διάταξη πειραματισμούς από τον υποχρεωτικό έλεγχο εκ μέρους της αρμόδιας αρχής. Η Γαλλική Κυβέρνηση δεν το αμφισβήτησε. Επομένως, η αιτίαση της Επιτροπής πρέπει να κηρυχθεί βάσιμη.

Ε — *Η πέμπτη αιτίαση: μη πλήρης μεταφορά του άρθρου 18, παράγραφοι 1 και 3, της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο*

27. Το άρθρο 18 είναι διατυπωμένο ως εξής:

«1. Κάθε σκύλος, γάτα ή πρωτεύον, εκτός από τον άνθρωπο, [φιλοξενούμενο] σε εγκαταστάσεις εκτροφής, προμηθείας ή πειραματισμού, σημαδεύεται, πριν από τον απογαλακτισμό, με ατομικό αναγνωριστικό σημείο κατά τον λιγότερο οδυνηρό τρόπο, εκτός από τις περιπτώσεις που προβλέπονται στην παράγραφο 3.

[...]

3. Όταν ένας σκύλος, γάτα ή πρωτεύον, εκτός από τον άνθρωπο, μεταφέρεται από μία εγκατάσταση της μορφής που αναφέρεται στην παράγραφο 1 σε άλλη πριν τον απογαλακτισμό και εφόσον δεν είναι πρακτικά δυνατόν να σημαδευτεί εκ των προτέρων, η εγκατάσταση υποδοχής πρέπει να τηρεί πλήρη στοιχεία, ιδίως για την ταυτότητα της μητέρας, μέχρις ότου το ζώο σημαδευτεί.

[...]»

28. Κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, η Γαλλική Κυβέρνηση αναφέρθηκε σε διάφορες διατάξεις υποχρεώνουσες τα διενεργούντα πειράματα ιδρύματα να τηρούν μητρώο περί της προελεύσεως και της ταυτότητας των ζώων που φιλοξενούνται επί τόπου και να σημαδεύουν τα ζώα αυτά. Πρόκειται για τα άρθρα 9, 25 και 26 του διατάγματος 87-848, για έτερο διάταγμα του 1988 περί καθορισμού των προϋποθέσεων εγκρίσεως, χωροταξικής διευθετήσεως και λειτουργίας των εγκαταστάσεων πειραματισμού επί ζώων, για τον γεωργικό κώδικα και για διάταγμα της 25ης Οκτωβρίου 1995, το οποίο τροποποιήθηκε στις 26 Οκτωβρίου του 1996.

29. Η Επιτροπή δεν αμφισβητεί ότι οι οικείες διατάξεις θέτουν σε εφαρμογή τις απορρέουσες από το άρθρο 18 της οδηγίας υποχρεώσεις. Πάντως, κατ' αυτήν, οι σχετικές διατάξεις δεν είναι ικανές να διασφαλίσουν την πλήρη μεταφορά του άρθρου 18, παράγραφοι 1 και 3. Ειδικότερα, δεν προβλέπουν την επίθεση σημείου επί των μη απογαλακτισμένων ζώων, όπως απαιτεί το άρθρο 18, παράγραφος 1. Η επίθεση σημείου σε σκύλους και γάτες ρυθμίζεται από γενική νομοθεσία μη αφορώσα αποκλειστικά ζώα πειραματισμών και μη καθιστώσα υποχρεωτική την επίθεση σημείου προ του απογαλακτισμού. Οι σχετικές διατάξεις δεν αφορούν ούτε τα πρωτεύοντα εκτός από τον άνθρωπο. Επί πλέον, κατά την Επιτροπή, δεν ελήφθη

επαρκώς υπόψη η εξαιρετική διάταξη του άρθρου 18, παράγραφος 3, δυνάμει της οποίας το μη απογαλακτισθέν ζώο μπορεί να σημαδευθεί σε μεταγενέστερη ημερομηνία. Καμία διάταξη δεν προβλέπει την προσωρινή καταχώριση εν αναμονή της επιθέσεως σημείου.

30. Με το υπόμνημά της αντικρούσεως, η Γαλλική Κυβέρνηση περιορίστηκε να παραπέμψει σε σχεδιαζόμενη προσαρμογή της εθνικής νομοθεσίας με σκοπό την πλήρη εφαρμογή του άρθρου 18 της οδηγίας. Επομένως, και η αιτίαση αυτή πρέπει να γίνει δεκτή.

ΣΤ — *Η έκτη αιτίαση: μη μεταφορά του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο*

31. Το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας ορίζει:

«Για να αποφευχθούν άσκοπες επαναλήψεις πειραμάτων με σκοπό να ικανοποιηθούν οι εθνικές ή οι κοινοτικές νομοθετικές διατάξεις περί υγείας και ασφαλείας, τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν, στο μέτρο του δυνατού, τα αποτελέσματα πειραμάτων που διεξάγονται στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εκτός αν απαιτούνται περαιτέρω δοκιμές για την προστασία της δημόσιας υγείας και ασφαλείας.»

32. Κατά τη διάρκεια της προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασίας, η Γαλλική Κυβέρνηση παρέπεμψε στο άρθρο R. 5118 του κώδικα περί δημόσιας υγείας, σύμφωνα με το οποίο ο Υπουργός καθορίζει τους κανόνες και τις μεθόδους που εφαρμόζονται κατά τα πειράματα επί των φαρμάκων και δυνάμει του οποίου τα πειράματα πρέπει να διενεργούνται σύμφωνα με τις ορθές εργαστηριακές πρακτικές.

33. Κατά την άποψή μου, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ορθώς ότι η γενική αυτή διάταξη δεν μπορεί να διασφαλίσει τη μεταφορά του άρθρου 22, παράγραφος 1, της οδηγίας στο εσωτερικό δίκαιο. Πράγματι, η εν λόγω διάταξη σκοπεί στην αποφυγή, μέσω της αναγνωρίσεως της εγκυρότητας των πραγματοποιηθέντων αλλού πειραμάτων, οποιουδήποτε κινδύνου επαναλήψεως των πειραμάτων που προορίζονται για την ικανοποίηση των εθνικών ή κοινοτικών νομοθετικών διατάξεων. Επομένως, η αιτίαση είναι βάσιμη άνευ ετέρου. Με το υπόμνημά της αντικρούσεως και κατά τη συνεδρίαση, η Γαλλική Κυβέρνηση επικαλέσθηκε τα εκδοθέντα μετά τις 18 Φεβρουαρίου 1999 και προοριζόμενα να μεταφέρουν το άρθρο 22, παράγραφος 1, διατάγματα, αλλ' όπως ήδη προαναφέρθηκε το Δικαστήριο δεν μπορεί να λαμβάνει υπόψη τροποποιήσεις επελθούσες μετά την ημερομηνία αυτή.

IV — Συμπέρασμα

34. Ενόψει των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο:

— να αναγνωρίσει ότι, μη μεταφέροντας πλήρως και ορθώς την οδηγία 86/609/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 24ης Νοεμβρίου 1986, για την προσέγγιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, και ιδίως τα άρθρα 4, 7, 11, 12, 18 και 22 αυτής, η Γαλλική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της οδηγίας και της Συνθήκης ΕΚ·

— να καταδικάσει τη Γαλλική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.